

Manuskript nr 501. Småland.
Mormörens samling, 1:a avd.

ACC. N:R M. 9119:1-6.

Landskap: Småland Upptecknat av: J. M. Strandmark
Härad: Sunnebo Adress: (prästen fr. T. Ljunger, f. 1843.)
Socken: _____ Berättat av: _____
Uppteckningsår: _____ Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Allmogens sätt att indela året.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

M. 9119:1-6.

Småland
Pannebo hd

Allmogens sätt att indela året.

av

J. M. Strandmark.

Isak Magnus, prästson från S. Gunge, f. 1843.

Avskrift ur 'Föreningen för Smålands minnen, 1sta
Afdelningen.

698

M. 9119:1

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5. Uppgift på allmogens sätt att indela året indela året inom vissa delar af Småland.

af J. M. Strandmark.-

Det är naturligt att ett folk som nästan uteslutande sysselsätta sig med jordbruket i många fall bestämmer tiden endast efter årstiderna och de deraf beroende olika sysselsättningarna wid sitt arbete. t.ex. de wanliga uttrycken i waras d.w.s. när vårarbetet pågick, i höstas - under slåttern, i Schuren, under skörden. Wid tidräkningen ock i synnerhet i fråga om åldern råder en förvånande okunnighet hos den jämförelsewis lägre och obildade delen af allmogen. Många känna ej ens till födelseår eller, som det heter, sitt årtal, men kunna däremot wanligen uppgifva wid hvad tid på året de äro födda. ss. åtta dar för påsk, det war i sjelfva Messommarsveckan. Hit kan man föra följande twetydiga swar; någonfrågade näm-

ligen, Hur gammal är du min gosse lille. Jo, ja ble te, när de släppte ut fölet. -

Då ett närmare angifvande af tiden kräfvdes, begagnas en indelning af året, som hufvudsakligen följer kyrkans fasta högtider och således är ett förenklat användande af Medeltidens kyrkokalender, då man daterade efter helgonens namnsdagar. Året indelas nu först i 4 Ränner, neml. Winter-, Vår-, Sommar- och Etterhösträppen. Hvarders af dessa kommer således att utgöra omkring 13 veckor. Derföre begagnas i andra delar af Småland benämningen Tretting, men detta ord är fullkommligt okänt i somliga t.ex. Sunnerbo. Hvad ordet räpp beträffar, är det mig obekant, om det förekommer i andra landskapsmål eller kan återfinnas i fornspråket. -

Winterräppen börjar med juldagen och räcker till vårfrudagen (Fruefaen), Något wacklande eger rum, i det somliga räkna Nyårsdagen ss. räppadag eller dem dag hvarmed räppen börjar, men det anses riktigare att börja med julada.

Den följande ell. wärräppen går till Midsommardagen. Sedan sommarräppen till Mickelsmesse och etterhösträppen innefattar återstoden af året.- Räppen användes också för att angifva en tidslängd af 13 veckor ell. $\frac{1}{4}$ år utan afseende på dess början eller slut. Ganska ofta får man höra denna räpparäkning. T.e. Jag war borta heka Etthöstaräppen och task d.w.s. tröskade.- Ja ska tjena di 3 räpparna och rå me sjelf den fjerde.- Barnet är 5 Räppar 2 R^o $\frac{1}{2}$ R^o gammalt -

De särskilta räpparnas längd är ej fullkommligt lika. Sommarräppen, som går, emellan misommar och micheli är längst och innefattar 14 veckor. Etterhösträppen kortast en 12 veckor 2 dagar. De båda öfriga utgöra hvardera 13 veckor. Såsom hvilopunkter för minnet användas åtskilliga högtidsdagar, som infalla på bestämda tider mellan räppadagarna. Så delas winterräppen midt itu af kyndelsmessodagen. Från Fruedan till Walborgsmesse, som 1^{sta} Maj kallas ehuru namnet Valborg ej förekommer i Almnackan räknas 5 veckor,

återstoden af wårräppen utgör 8 veckor. Under sommar-
räppen infaller ej någon högtidsdag, men wanligen de-
las den i Hösten och Sjuren, hvartill kommer uttrycket
"mot Etterhösten". Första delen af Etterhöstaräppen
till Hellnemesse är 5 veckor lång, den sednare eller
den emellan Hellnemesse och Jul är 7 veckor.
Wårräppen har egen in*delning* ell. det så kallade ~~vecko-~~
talet. Herved får man märka att detta ~~neml.~~ veckotalet
omfattar wårräppen räknadt efter gamla stilen. Den
vecka, som börjar med den 25 mars g. st. kallas den
trettena o.s.w. tolvta, elte, tinne, ninne, åttena
sjunna sjette. Mitt i 10de vecka infaller Walborsmesse
och i början af andra Midsommarsdagen. Weckoräkningen
war förr af synnerlig wigt för såningen. Man eftersåg
neml. under hvilka dagar i Adventet trädan woro be-
klädda med rimfrost och å~~enr~~ (lagan) grunnade d.w.s.
när bottenis bildade sig. Häraf fann man i hvilken
wicka och så på hvilka af dess dagar de olika sädesla-

gen med största fördel skulle sås. Men huru detta närmare bestämdes har jag ej kunnat få nöjaktigt utredt då dessa gamla regler numera ej iakttagas. Weckodagarna eller de dagar hvarmed dessa veckor började woro halfheliga; man wårade icke och företog i allmänhet intet utearbete. "Först började man hafva lite smått å nu ä dä rajnt bortschwunnet" ~~sa~~^{som} den person uttryckte sig, som lemnat dessa uppgifter. Denna räpparäkning war utan twifvel mycket mera begagnad förr än nu. Men ännu finns det mången som räknar efter "Vargelierna" i sin psalmbok hellre än att rådfråga den krångliga almanackan. Upplýsningen stiger dock småningom och undantränger det egendomliga hos folket i alla afseenden ss. språk, seder kläklädedräkt. Räpparäkningen också får alltmer maka åt sig för den numer oundärliga almanackan. Den nämnda person, som sjelf i owanlig grad hadereda på den gamla räkningen uttryckte sin förtrytelse öfver det nýas intrång

M. 9119:6.

6

med dessa ord "Nu för tien bå lefva å dö nånga mensker
som inte känna te hvarken räppadaarna eller weckotalet.
I min barndom kunne däremot häremot här å war wa en
hel by, som inte hade mer än en enda allmanacka. Då mäs-
te di ha räkningen i huvet"

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV